

ján levő 4/22 sz. lelőhelyen, a B3 földút 0+010–0+390 km-szakaszán.

A Perje-csatorna itteni szakasza a 4. sz. főút 1970-es évekbeli kiépítésekor kialakított, mesterséges meder, mely alacsony kiemelkedést vág át. A főúttal párhuzamosan vezetett új meder K–Ny irányban vágja át azt az alacsony kiemelkedést, amelyet a vízrendezés előtt az itt meanderező ér hurokszerű kanyarulata vett körül. A színté szigetszerű kiemelkedés eredeti területének nagy részét a korábbi útépités és csatornaásás már megsemmisítette, ezért az itt tervezett földút kialakítását megelőző feltárás a régészeti vizsgálat utolsó lehetőségét jelentette a terület megmaradt É-i peremén.

A lelőhelyen 682 m²-en próbafeltárást és 654 m²-en megelőző feltárást végeztünk, 28 objektumot (17 gödör és gödörészlet, 3 árokészlet, 1 csontvázas sír) tárva fel. A részben elszórtan elhelyezkedő telepobjektumok egy része a vaskor legkorábbi időszakára, Kr. e. 9–8. századra keltezhető. Különleges a 14. sz. objektum: a 4,5×3,5 m-es, 1,8–2 m mély nagy, szabálytalan kialakítású gödör bőséges és jellegzetes Ha C leletanyagot tartalmazott (grafitos felületű csészék, kannelurás tálak, kőbuzogány-töredék). Ilyen telepanyag az első alkalommal került elő a tágabb környéken.

Néhány árokészlet feltárása leleteket nem eredményezett. Az egyik gödörre ásott temetkezés szokatlan testhelyzetű („begyömösölt”) csontváza fiatalabb a gödörnél, de mellékletek hiányában nem keltezhető.

A leletanyag a ceglédi Kossuth Múzeumba került.

DINNYÉS ISTVÁN – ECSÉDY ISTVÁN

100. Cegléd, Intézeti-dűlő II.

(Pest megye) H, Kö

2005. szeptember-októberben próbafeltárást végeztünk a MÁV 100 vonal 78,62–78,67 km-szakaszán. A vasútvonal É-i és D-i oldalán tervezett új árokszakaszon húzott kutatóárokkal feltártuk a lelőhely veszélyeztetett részét. Az É-i oldalon egy lelet nélküli kerek gödört bontottunk ki. A déli oldalon honfoglalás kori árokészletet és ház(?)észletet, a ház ÉNy-i szélét átvágó 15–16. századi árokészletet tártunk fel. A hársészletből kéttágú ruhadísz (kerek verethez kapcsolódó szív alakú csüngő) került elő.

A leletanyag a ceglédi Kossuth Múzeumba került.

DINNYÉS ISTVÁN

101. Cegléd, Intézeti- és Bába–Molnár-dűlő

(Pest megye) B, Sza, Á

A 4/12 sz. lelőhelyen a 4. sz. főút 75+730–76+480 km Ny–K szakaszán egy ÉÉK–DDNy irányú mezőgazdasági út halad át. 2005. július 18. és október 13. között a lelőhely útépitéssel veszélyeztetett területein vizsgáltuk a lelőhely kiterjedését és intenzitását. Próbafeltárást 1429 m²-en, megelőző feltárást 12 701 m²-en végeztünk; 293 objektumot (212 gödört, 47 árkot, 20 sírt, 5 házat és 9 szabadtéri kemencét) tártunk fel. Ezek közül 1 őskori,

34 bronzkori, 1 késő bronzkori, 178 szarmata kori, 15 Árpád-kori, 64 lelet nélküli.

Őskori leletanyag került elő az útcsatlakozás D-i, az átvezetés DNy-i részén nyitott felületen, melyen 36 gödört és 5 árkot tártunk fel. Minden keltezhető telepobjektum bronzkori, a Makó-, a nagyrévi és az urnasíros kultúra időszakába sorolható.

A 114. sz. gödörben a Makó-kultúrára jellemző belső díszes tál töredékére bukkantunk. Igen sekély a 130. sz. gödör, gazdag makói korú leletanyaggal: több darabban előkerült fekete színű, megvastagodó peremű edény, kis méretű csonkakúp alakú, 4 cm magas, 3 cm átmérőjű pohárka, vízszintes peremű edény töredéke a perem alatt bekarcolt zezzug vonallal, alatta háromszög mintával díszítve.

A nagyrévi kultúra településéhez tartozó 131. sz. gödör meglehetősen rossz minőségű kerámiát tartalmazott, fontos lelete egy jellegzetes, kihajló peremű fazék. A 134. sz. gödörben bekarcolt hálómintával díszített töredéket, továbbá két textildíszes töredéket (hatvani kultúra) találtunk. Kocsimodell töredékét tártuk fel a 141. sz. gödörben, kocsi aljának és oldalfalának 5×8 cm-es részletét. A 155. sz. objektumban a késő bronzkorra jellemző síkozott peremű tálak töredékeit és egyéb, az időszakra sorolható kerámiát bontottunk ki.

Szarmata kori leletek kerültek elő a lelőhely Ny-i részén közvetlenül a 4. sz. úttól D-re. A felület középső részén szarmata temetőészlet 19 sírját tártuk fel. Minden temetkezés erősen bolygatott, rabolt, tájolásuk D–É. A 9. sz. körárok D-en nyitott, közepén az 1. sz. női sírral. A sírt feldúlták, megmaradt leletei: bronz ládikaveret, bronzlemez-töredékek, gyöngyök. A körárok Ny-i részében 2 gyermeksírt bontottunk ki. A 42. sz. sírban bronz fülbevalópár, bronz féltorques, bal csuklónál üveg- és borostyángyöngyök voltak a mellékletek. A 2. sz. sír körárkának csak kb. negyedét találtuk meg. A feldúlt sír megmaradt leletei (vas lándzsahegy, vasfibula-töredék, fenőkö) férfi temetkezésre utaltak. A körárok Ny-i részén tártuk fel a 10. sz. sírt, a váz bal mellkasán vasfibulával. Szintén körárokban bontottuk ki a 36. sz. sírt. A 92. sz. szintén feldúlt, női sírhoz (borostyángyöngy) a 28. sz. körárok tartozott. Az árokkeret nélküli, szintén erősen feldúlt temetkezések közül kiemelhető a 25. sz. sír, bolygatott csontjai között vastöredékek, medence tájékán vas lándzsahegy feküdt. A 27. sz. sírban a mellkas környékén pénzt, a medencében vascsattöredéket, a sírgödör É-i végénél kis szürke korongolt edényt találtunk. A 88. sz. sír É-i tájolású gödrében a feldúlt temetkezésből csak néhány hosszúcsont és egy bronzfibula maradt a sírban. A 97. sz. női sír erősen bolygatott, rabolt volt. A sírföldből 20 cm mélyen egy fülezett bronz(?)pénz került elő, a sírfenéken 75 cm mélységben 5 egymásba kapcsolódó bronzkarika, számos korallgyöngy, több szálból sodort, hurkos-kampós arany fülbevaló feküdt. Szintén a sírfenék közeléből egy 2×1 cm-es téglalap alakú barna, világos berakással díszített kőlapocska került elő, mely a tőle nem messze talált lemez testű bronzfibula lapjáról válhatott le. A 104. sz.

férfisírban a bolygatott váz mellett, a DK-i saroknál vas lándzsahegy feküdt, a csontok közül kisméretű bronz-fibula bukkant elő. A temetőrészlet a leletek alapján Kr. u. 3. századi lehet.

A főútszélesítés 76+100–200 km-szakaszánál szarmata településrészletet tártunk fel. A gödrök többsége méhkas alakú verem, szürke korongolt és kézzel formált szarmata kerámiával. A két ház közül 4 központi oszlopos. A területen több szétdőlt kemence maradványait is sikerült megfognunk. Legérdekesebb a 110. sz. szabadtéri kemence, amelynek a felépítménye is egészen jó állapotban maradt meg, valamint hamusgödör is csatlakozott hozzá. A kemence fenéktapasztása alatt szarmata kerámia fordult elő több rétegben.

Az átvezetés ÉK-i és az útcsatlakozás „B” ágának területén nyitott 2509 m²-es felületen szarmata-késő szarmata település intenzív részletét tártuk fel. Az 56 telepobjektum többsége árok, árokrészlet és gödör, továbbá néhány szabadtéri kemence és ház. Kiemelhető az objektumok közül a 260. sz. szabadtéri kemence, mely egy korábbi gödör kb. 50 cm vastag, döngölt agyagbetöltésére épült, a fenéktapasztása alá korongolt edénytöredékeket terítettek. Vékony agyagrétegekkel többször megújított padlószintet figyeltünk meg a 276. sz. házban. A ház ÉK-i sarkában egy viszonylag jó állapotban lévő kemencét tártunk fel, déli felében vasmérleg(?) töredékére bukkantunk. Központi oszlop támasztotta a 294. sz. szintén kemencés ház tetőszerkezetét, a ház fontos lelete egy áttört díszű bronz övcsat.

A lelőhelyrész északi részén tártuk fel a 31. sz. késő szarmata sírt: bolygatott női váz, a lábánál piros festett tálka, mindkét csuklóján bronz karperec, a medence környékén vas övcsat, a vállánál vasfibula.

Az *Árpád-kori* telepobjektumok közül kiemelendő a 73. sz. ház. A szokványos ház padlóját többször megújították. Leletei fazéktöredékek, cserépbogrács-töredékek, S-végű bronz hajkarika és egy áttört, késő avar bronz övveret voltak.

A leletanyag a ceglédi Kossuth Múzeumba került.

Munkatársak: Ecsedy István, Kovács Ágnes.

RAJNA ANDRÁS

102. Celldömölk, Vulkánfürdő

(Vas megye) Ő, Á

2005. június 6–24. között elvégeztük a megelőző feltárást a létesítendő fürdő építésének II. ütemét érintő területen. A jelenlegi kutatás alapját a 2004-ben elvégzett archeomágneses felmérés képezte, kutatóárkok és szelvények segítségével vizsgáltuk a megjelölt anomáliákat, ugyanakkor a teljes terület feltáráására nem volt lehetőségünk. Közel 326 m² felületet vizsgáltunk.

A lelőhely jelentőségét az az *Árpád-kori* (11–12. sz.) település adja, melynek központi része a 2003-ban folytatott ásatás során került napvilágra. Az idei év eredménye, hogy nagy valószínűséggel meghatározhatóvá vált a középkori falu hozzávetőleges kiterjedése, legalábbis

DDNy-i irányban. Kiemelkedő a két, földbe mélyített járószintű épület, melyek feltehetően műhelyek, az előzőekben ismertté váltakhoz hasonló szerkezeti megoldásuk és méretük alapján. D–É tájolásúak, a hosszanti középtengely két végében helyezkedett el a tetőszerkezetet tartó 1-1 oszlophely, illetve az ÉNy-i saroknál figyelhető meg egy feltűnően szabályos négyzet alakú lemélyedés. Mindkét esetben a DK-i sarokban találtuk meg a kemencét, sajnos eléggé bolygatott állapotban. Leletanyagukat elsősorban a korszakra jellemző kerámiatöredékek jelentik, de kevés állatcsont is előkerült, valamint az egyik házból egy vaskés töredéke. A korszak településeire jellemző módon esetünkben is annak szélét kemencék, illetve kemencebokrok csoportja jelzi. Összesen három kemencét sikerült megfognunk, a hozzájuk tartozó hamusgödörrel, közülük kettő nagyjából egy időben lehetett használatban, a harmadik korábbra tehető. Egy másik kemence érdekessége abban rejlik, hogy összefüggően maradt gödörfalának átégett tapasztása (a beomlott boltozat betöltésben jelentkezett), valamint a keményre kiégett sütőfelület. Mindegyik kemencénél megtaláltuk a szájrészt lezáró nagyobb méretű szögletes köveket.

Réteggövető módszerrel őskori pattintott kőeszközökre bukkantunk, ugyanakkor ezek részletesebb vizsgálatára nem kerülhetett sor.

POLGÁR PÉTER

103. Csabacsúd határa

(Békés megye) Ő, Szk, Á, Kk

2005 áprilisában, szeptember–október folyamán terepbejárást végeztünk az M44 autótú Békés megyei szakaszán.

Nagy-dűlő: A településtől DNy-ra mintegy 700 m-re, az ezen a szakaszon igen markáns, széles Kondoros-völgy egy éles Ny-i irányú kanyarulatának belső oldalán, a falutól DNy felé haladó dűlőúttól K-re van a 350×100 m kiterjedésű 13. számú lelőhely. Terepbejárássunk során a topográfiai terepbejárások eredményeivel megegyezően a lelőhely nagyságához képest kevés szkíta kori és *Árpád-kori* edénytöredéket gyűjtöttünk. A lelőhely alacsony intenzitású.

Nagyráta-dűlő II.: Az előző lelőhelytől közvetlenül K-re, a Kondoros-völgy egy éles kanyarulatának külső ívén van a 600 m hosszú és 100 m széles 14. számú lelőhely. Terepbejárássunk során – összhangban a topográfiai terepbejárások eredményeivel – a nagy kiterjedés ellenére csekély számban találtunk késő középkori és őskori edénytöredéket. Mindkét korszakban alacsony intenzitású település állhatott a területen.

GYUCHA ATTILA

104. Csanádpalota határa

(Csongrád megye) U, B, Sza, A, Á, Kk

Az M43 autópálya Makó-országhatár szakasz tervezett nyomvonalának régészeti terepbejárása során a település határában az alábbi lelőhelyeket regisztráltuk.